

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

2025 m. lapkričio 28 d., Nr. 25-183VK

DĖL 2026-2029 M. KLIMATO KAITOS PROGRAMOS INVESTICIJŲ PLANO PATVIRTINIMO PROJEKTO

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) susipažino su Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos derinimui pateiktu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl 2026–2029 m. klimato kaitos programos investicijų plano patvirtinimo“ projektu Nr. 25-17715 ir šiuo nutarimo projektu tvirtinamu „2026–2029 m. klimato kaitos programos investicijų plano“ projektu (toliau – Plano projektas) ir teikia šiam Planui **pastabą dėl nepakankamo finansavimo netiesioginių CO2 mokesčių kompensavimo mechanizmo priemonei.**

Plano 4.3 punktu „Finansinės priemonės pagal Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo įstatymo 14 straipsnio 3 dalies 10 punktą“ siūloma nustatyti finansavimą Netiesioginių CO2 mokesčių kompensavimo mechanizmo priemonei toms ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje dalyvaujančioms įmonėms, kurios veikia sektoriuose, kuriems kyla reali išmetamo anglies dioksido kiekio perkėlimo dėl didelių netiesioginių išlaidų, faktiškai patiriamų su išmetamų ŠESD kiekiu susijusias išlaidas perkeliant į elektros energijos kainas, rizika.

Seimo priimtame Įstatyme šiai priemonei yra nustatyta suma – 1 % lėšų, kurias gauna valstybė aukcione už parduotus apyvartinius taršos leidimus. Nepaisant itin nedidelės skiriamų lėšų sumos, lyginant su kitose ES valstybėse taikomomis atitinkamomis valstybės pagalbos priemonėmis, Plano projekte siūloma nustatyti ne 1 % lėšų, tačiau 0,89 %, arba 640 tūkst. Eur mažiau, nei **privaloma** skirti.

Toliau teikiame argumentus, kodėl turėtų būti skiriama maksimali galima lėšų suma.

I. Netiesioginių CO2 mokesčių kompensavimo mechanizmas – Europos Sąjungoje plačiai taikoma dekarbonizacijos ir pramonės konkurencingumo išlaikymo priemonė, kurią anksčiau taikė ir Lietuva

Siekdama sumažinti finansinę naštą specifiniams pramonės sektoriams bei užkirsti kelią anglies nutekėjimui, kai įmonės perkelia gamybą į šalis, kuriose aplinkosaugos taisyklės ne tokios griežtos, arba, kai netiesiogiai yra skatinamas pigesnės produkcijos pirkimas iš trečiųjų šalių, kuriose aplinkosauginiai reikalavimai nėra tokia griežti, ES valstybėms narėms leidžia kompensuoti su ES ATLPS susijusias netiesiogines išlaidas, susietas su elektros energijos kaina. Pabrėžtina, kad šios formos valstybės pagalba nėra tiesiog „dovana“, ir ji turi būti panaudota įmonės dekarbonizacijai ar energinio efektyvumo didinimui (apie tai – vėliau).

Ši priemonė, kurią ES valstybės narės gali taikyti pagal ES Direktyvos Nr. 2023/959 8 straipsnio 13 dalies f papunkčio nuostatą, yra itin svarbi ES pramonei, kuri susiduria su didele anglies nutekėjimo rizika. Remiantis minėtos direktyvos nuostata, valstybės narės gali finansinėms priemonėms, skirtoms netiesioginių išlaidų kompensavimui anglies nutekėjimo riziką patiriantiems sektoriams, skirti **iki 25 procentų** Klimato kaitos valdymo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų lėšų.

Dėl minėtų priežasčių, Europos Komisija yra patvirtinusi net 20 valstybės pagalbos schemų 15 skirtingų ES valstybių narių dėl netiesioginių CO2 mokesčių kompensavimo 2021-2030 m.

laikotarpyje – Vokietijai, Ispanijai, Austrijai, Belgijai, Slovėnijai, Graikijai, Slovakijai, Prancūzijai, Portugalijai, Lenkijai, Rumunijai, Suomijai, Nyderlandams, Liuksemburgui, Čekijai.

Kalbant apie paramos dydį, pavyzdžiui, 2021-2030 metų periodui pagal šią schemą Vokietija pažėdžiamies sektoriams skyrė 32,7 mlrd. Eur, įskaitant 2024 m. papildomai skirtus 5,3 mlrd. Eur. Jeigu Lietuva šalies pramonės konkurencingumo apsaugai šią valstybės pagalbos priemonę taikytų tokiu pat intensyvumu kaip Vokietija, tam iki 2030 m. reiktų skirti apie 550 mln. Eur.

Lietuva 2015–2020 m. taip pat taikė analogišką valstybės pagalbos priemonę, todėl jos sugrąžinimas ir tinkamas finansavimas yra nuoseklus žingsnis tiek pramonės konkurencingumo apsaugos, tiek klimato politikos tikslų įgyvendinimo prasme.

II. Netiesioginių CO₂ mokesčių kompensavimo mechanizmas skatina didelio CO₂ intensyvumo įmonių dekarbonizaciją

Viešojoje erdvėje buvo teigiama, kad ši priemonė būtų naudojama „elektros kainų apmokėjimui“. Pabrėžiame, kad tai nėra tiesa. Priešingai, valstybės pagalba ES ATLPS dalyvėms galėtų vykti tik griežtomis sąlygomis, nustatytomis ES Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje¹ ir aktualiose Europos Komisijos gairėse:²

- 1) valstybės pagalbos gavėjas privalėtų įgyvendinti energijos efektyvumo audito ataskaitos rekomendacijas;
- 2) valstybės pagalbos gavėjas turėtų sumažinti vartojant elektros energiją išmetamo anglies dioksido rodiklį taip, kad bent 30 % jų suvartojamos elektros energijos būtų pagaminta iš anglies dioksido neišskiriančių šaltinių; arba
- 3) didelę, bent 50 %, pagalbos sumos dalį investuoti į projektus, dėl kurių gerokai sumažėtų įrenginio išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekis ir kuris yra gerokai mažesnis už santykinius taršos rodiklius, taikomus nemokamiems apyvartiniams taršos leidimams ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje.

Taigi, parama būtų teikiama ne „elektros sąskaitoms apmokėti“, o ŠESD emisijoms mažinti. Todėl šia priemone ne tik siekiama palaikyti pažėdžiamą ES pramonės sektorių, bet ir skatinti ŠESD intensyvumu pasižyminčių sektorių įmones dekarbonizuoti gamybą ir didinti veiklos energinį efektyvumą.

III. Dėl Plano projekte siūlomos skirti priemonės neatitikties Įstatymui

Plano projekto 4.3 punkte veiklai „Finansinės priemonės pagal Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo įstatymo 14 straipsnio 3 dalies 10 punktą“ yra numatyta 5 mln. Eur.

Pabrėžtina, kad Seimo priimtame Įstatymo 5 straipsnyje Vyriausybei nėra palikta diskrecija nustatyti žemesnę nei 1 proc. sumą. Formulotė yra konkreti: „finansinėms priemonėms <...> įgyvendinti – **1 proc. lėšų, nurodytų šio straipsnio 2 dalies 2 punkte.**“³

¹ Europos Parlamentas ir ES Taryba, „[Dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB](#)“, Direktyva Nr. 2012/27/ES.

² Europos Komisija, „[Tam tikrų valstybės pagalbos priemonių, susijusių su šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema po 2021 m., gairės](#)“, Komunikatas Nr. 2020/C 317/04.

³**14 straipsnis.** Klimato kaitos programa ir pagal metinių šiltnamio efektą sukeliančių dujų kvotos vienetų ir (ar) absorbavimo vienetų įsigijimo ir perleidimo sandorius gauto turto perdavimas

Dar kartą pabrėžiame – ES pagal šią pagalbos priemonę leidžia skirti iki 25 procentų Klimato kaitos valdymo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų lėšų.

Todėl šiuo metu Plane numatytas **0,88 procento** finansavimas (5 mln. Eur iš 564,02 mln. Eur) yra ne tik gerokai mažesnis, nei leistinas ES reikalavimų šiai valstybės pagalbos priemonei, tačiau ir neatitinka Įstatymo 5 straipsnio nuostatai.

Apibendrinant, atsižvelgiant į Įstatyme nustatytą 1 procento reikalavimą ir šios priemonės svarbą pramonės konkurencingumo ir dekarbonizacijos tikslams, **prašome koreguoti Plano 4.3 punktą ir numatyti ne mažesnę kaip 5,64 mln. Eur finansavimą**, kuris sudarytų Įstatymo projektu nustatytą 1 procentą nuo Plano lėšų:

4.3.	Finansinės priemonės pagal Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo įstatymo 14 straipsnio 3 dalies 10 punktą	5 5,64 mln. Eur
------	--	------------------------

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė

Originalas nebus siunčiamas. Vilius Kriaučiūnas, el.p. vilius@lvk.lt, mob. +37067703607.

1. Klimato kaitos valdymo priemonėms papildomai finansuoti sudaroma Klimato kaitos programa (toliau – Programa). Programos lėšos kaupiamos atskiroje valstybės išdo sąskaitoje ir planuojamos valstybės biudžete. Planuojamos Programos lėšos naudojamos šio straipsnio 3 dalyje nurodytoms priemonėms finansuoti, kiekvienais metais užtikrinant šio straipsnio 3 dalies 1, 2, 6 ir 8 punktuose nurodytų priemonių finansavimą.

2. Programos finansavimo šaltiniai:

<...>

2) lėšos, gautos už aukcione parduotus apyvartinius taršos leidimus.